

**PRIZNAVANJE INOSTRANIH VISOKOŠKOLSKIH
KVALIFIKACIJA/OBRAZOVNIH ISPRAVA U BOSNI I
HERCEGOVINI**

**RECOGNITION OF A FOREIGN HIGHER EDUCATION
QUALIFICATIONS/EDUCATIONAL DOCUMENTS IN BOSNIA AND
HERZEGOVINA**

Mr. Arnel Kalušić

Alma Suljičić, dipl. pravnik

**Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona
Kučukovići broj 2, Zenica**

REZIME

Priznavanje inostrane visokoškolske kvalifikacije/obrazovne isprave je formalno potvrđivanje vrijednosti te kvalifikacije/obrazovne isprave koju nadležna tijela vrše izdavanjem akta o tome, u svrhu pristupa visokom obrazovanju i nastavka obrazovanja, odnosno u svrhu zapošljavanja. U Bosni i Hercegovine, u zavisnosti od kantona/entiteta, priznavanje vrše nadležna tijela: visokoškolske ustanove, ministarstva, agencija ili povjerenstvo. U radu je prezentovan pregled nadležnih tijela odnosno postupaka priznavanja na području cijele Bosne i Hercegovine, sa posebnom analizom postojanja pravnog osnova kojim se reguliše da akti o priznavanju izdati od strane pojedinih nadležnih tijela, imaju jednak status odnosno da su priznati na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: inostrane visokoškolske kvalifikacije, nadležna tijela, pravni osnov.

ABSTRACT

Recognition of a foreign higher education qualification/educational document is a formal acknowledgement of the value of that qualification/educational document by a competent authority, by issuing an act, with a view to access to higher education and continuation of education, or for the purpose of employment. In Bosnia and Herzegovina, depending on the canton/entity, recognition is carried out by competent bodies: higher education institutions, ministries, agencies or commissions. The paper presents an overview of competent authorities, i.e. recognition procedures in the entire territory of Bosnia and Herzegovina, with a special analysis of the existence of a legal basis that regulates that acts of recognition issued by individual competent authorities have the same status, i.e. that they are recognized throughout the territory of Bosnia and Herzegovina.

Keywords: foreign higher education qualifications, competent authority, legal basis.

1. UVOD

Prekretnica u pristupu i odnosu prema inostranim obrazovnim kvalifikacijama/obrazovnim ispravama u Bosni i Hercegovini, odnosno prelaska sa „starog” sistema nostrifikacije dogodila se potpisivanjem Konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u evropskoj regiji - Lisabonska konvencija („Službeni glasnik BiH“ – Međunarodni ugovori, broj 16/03) 17.7.2003. godine od strane Bosne i Hercegovine, koju je Predsjedništvo Bosne i Hercegovine ratificiralo 19.11.2003. godine. Lisabonsku konvenciju su zajednički sačinili Vijeće Evrope i UNESCO. Konvencija ima za cilj da se kvalifikacija koju je dodijelila jedna država olakšano prizna u drugoj članici.

Suština postupka priznavanja inostranih obrazovnih kvalifikacija u skladu sa Lisabonskom konvencijom [1] može se razumjeti iz glavnih tačaka navedene Konvencije:

- Nosioci kvalifikacija izdatih u jednoj zemlji imat će adekvatan pristup procjeni tih kvalifikacija u drugoj zemlji. U tom pogledu ne smije se vršiti diskriminacija ni na jednoj osnovi kao što su spol, rasa, boja kože, invaliditet, jezik, vjera, političko mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo podnosioca zahtjeva
- Odgovornost za dokazivanje da zahtjev ne ispunjava relevantne zahtjeve leži na tijelu koje provodi procjenu,
- Svaka zemlja će priznati kvalifikacije bilo da se radi o pristupu visokom obrazovanju, za periode studija ili za stepene visokog obrazovanja kao slične odgovarajućim kvalifikacijama u vlastitom sistemu, osim ako ne može dokazati da postoje značajne razlike između vlastitih kvalifikacija i kvalifikacija za koje se traži priznavanje,
- Priznavanje kvalifikacije visokog obrazovanja izdate u drugoj zemlji imat će jednu ili obje sljedeće posljedice: a. pristup daljnjim studijama visokog obrazovanja, uključujući relevantne ispite i pripreme za doktorat, pod istim uvjetima kao i kandidati iz zemlje u kojoj se traži priznavanje; b. korištenje akademske titule, u skladu sa zakonima i propisima zemlje u kojoj se traži priznavanje,
- Osim toga, priznavanje može olakšati pristup tržištu rada,
- Sve zemlje će razviti procedure za procjenu da li izbjeglice i raseljene osobe ispunjavaju relevantne uslove za pristup visokom obrazovanju ili aktivnostima zapošljavanja, čak i u slučajevima kada se kvalifikacije ne mogu dokazati dokumentarnim dokazima,
- Sve zemlje će pružiti informacije o institucijama i programima koje smatraju da pripadaju njihovim sistemima visokog obrazovanja,
- Sve zemlje će imenovati nacionalni informacioni centar, čiji je jedan važan zadatak da pruži savjete o priznavanju stranih kvalifikacija studentima, diplomcima, poslodavcima, visokoškolskim ustanovama i drugim zainteresovanim stranama ili osobama,
- Sve zemlje će podsticati svoje visokoškolske ustanove da izdaju Dodatak diplomu svojim studentima kako bi olakšale priznavanje.
- Dodatak diplomu je instrument koji su zajednički razvili Evropska komisija, Vijeće Evrope i UNESCO, a koji ima za cilj da opiše kvalifikaciju na lako razumljiv način i poveza je sa sistemom visokog obrazovanja u kojem je izdata.

Kada se govori o priznavanju treba praviti razliku između stručnog i akademskog priznavanja. *Stručno priznavanje je potvrđivanje nivoa postignutog obrazovanja, stečenih znanja, vještina i kompetencija nosioca visokoškolske kvalifikacije u svrhu pristupa tržištu rada, odnosno u svrhu zapošljavanja. Akademsko priznavanje je formalno potvrđivanje nivoa postignutog obrazovanja, stečenih znanja, vještina i kompetencija podnosioca zahtjeva u svrhu studentskog pristupa daljnjim studijama što može uključivati priznavanje neformalnog i informalnog učenja te kratkih perioda obrazovanja vezanih za mobilnost.*[14]

2. NADLEŽNA TIJELA ZA PRIZNAVANJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Nakon ratificiranja Lisabonske konvencije proces prelaska na novi pristup prema inostranim obrazovnim kvalifikacijama tekao je postepeno imajući u vidu unutrašnje uređenje Bosne i Hercegovine i nadležnosti u pogledu obrazovanja.

2.1. Nadležna tijela za akademsko i stručno priznavanje

Imamo sljedeću situaciju u pogledu nadležnih tijela za priznavanje:

U Tuzlanskom kantonu članom 4. Zakona o priznavanju inozemnih obrazovnih isprava ("Službene novine Tuzlanskog kantona", broj: 11/11, 8/18 i 16/24) [6] propisano je: „ (1) *Nostrifikaciju, ekvivalenciju i stručno priznavanje inostranih obrazovnih isprava vrši Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona (u daljem tekstu: Ministarstvo).* (2) *Akademsko priznavanje inostranih obrazovnih isprava vrši visokoškolska obrazovna ustanova*”.

U Zeničko-dobojskom kantonu članom 9. stav (1) Pravilnika o priznavanju inostranih obrazovnih kvalifikacija („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/19) [16] propisano je da su „*Nadležni organi za provođenje postupka stručnog priznavanja visokoškolske ustanove na području Zeničko-dobojskog kantona uz obavezu prethodnog pribavljanja preporuke Centra za informisanje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja.*“ Članom 16. stav (1) pomenutog Pravilnika također je propisano da je „*Nadležni organ za provođenje postupka akademskog priznavanja visokoškolska ustanova odnosno organizacijska jedinica visokoškolske ustanove na kojoj se želi nastaviti obrazovanje u sklopu svog upisnog postupka.*“

U Zapadnohercegovačkom kantonu članom 4. Zakona o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke", broj: 17/18) [6] propisano je da: "*Priznavanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija vrši Ministarstvo.*"

U Kantonu Sarajevo članom 82. stav (2) Zakona o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo („Službene novine kantona Sarajevo“, broj: 36/22) [7] propisano je da „*Stručno priznavanje provodi visokoškolska ustanova u svrhu pristupa tržištu rada, odnosno radi zapošljavanja*”, a stavom (3) da „*Akademsko priznavanje provodi visokoškolska ustanova, odnosno članica univerziteta, na kojoj nosilac strane visokoškolske kvalifikacije želi nastaviti obrazovanje.*“ Specifičnost koja propisana stavom (6) istog člana da: „*Postupak priznavanja inostranih visokoškolskih kvalifikacija uređuje se posebnim pravilnikom koji donosi visokoškolska ustanova*“.

U Bosansko-podrinjskom kantonu, članom 9. Zakona o priznavanju inozemnih visokoškolskih obrazovnih kvalifikacija („Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona“ broj: 4/21)[8] propisano je da je nadležni organ za provođenje postupka stručnog priznavanja: „*Ministarstvo uz obavezu prethodnog pribavljanja preporuke Centra za informiranje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja.*“ Članom 16. stav (1) propisano da je: „*Nadležni organ za provođenje postupka akademskog priznavanja je visokoškolska ustanova, odnosno organizacijska jedinica na kojoj se želi nastaviti obrazovanje u sklopu svog upisnog postupka.*“

U Unsko-sanskom kantonu, članom 9. stav (1) tačka b) Zakona o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona", broj: 4/21) [9] propisano je da: „*Postupak priznavanja inostranih obrazovnih kvalifikacija u svrhu pristupa tržištu rada provode: Visokoškolska ustanova, za priznavanje inostranih obrazovnih kvalifikacija o završenom visokom obrazovanju uz obavezu prethodno pribavljene preporuke Centra za informisanje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja.*”, a članom 16. stav (2) propisano je da: „*Postupak priznavanja inostrane obrazovne kvalifikacije u svrhu nastavka*

obrazovanja o završenom visokom obrazovanju provodi visokoškolska ustanova u kojoj se želi nastaviti obrazovanje.”

U Posavskom kantonu, iz članova 9. i 13. Zakona o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija ("Narodne novine Županije Posavske", broj: 8/17) [10] proizilazi da akademsko i stručno priznavanje provodi Ministarstvo.

U Hercegovačko-neretvanskom kantonu, Kantonu središnja Bosna i Kantonu 10 na snazi su Zakon o nostrifikaciji i ekvivalenciji inozemnih obrazovnih isprava ("Službene novine Hercegovačko neretvanske županije", broj: 5/05) [13] Zakon o nostrifikaciji i ekvivalenciji obrazovnih isprava ("Službene novine Kantona Središnja Bosna", broj: 10/02) [11], Zakon o nostrifikaciji i ekvivalenciji obrazovnih isprava ("Narodne novine Hercegbosanske županije", broj: 11/06) [12] odnosno na snazi su pravni propisi na osnovu kojih se provodi nostrifikacija.

U Republici Srpskoj članom 110. stav (1) Zakona o visokom obrazovanju ("Sl. glasnik RS", br. 67/20 i 107/24) [12] je propisano da: „*Profesionalno priznavanje sprovodi Agencija putem svoje unutrašnje organizacione jedinice Centra za informisanje i priznavanje stranih visokoškolskih kvalifikacija u Republici Srpskoj (u daljem tekstu: CIP), u skladu sa zakonom kojim se uređuje status, nadležnost, organizacija, upravljanje i rukovođenje, finansiranje i rad Agencije*”, dok je članom 111. navedenog zakona propisano da: „*Akademsko priznavanje sprovodi visokoškolska ustanova na kojoj imalac strane visokoškolske kvalifikacije želi da nastavi obrazovanje, na način i po postupku propisanim ovim zakonom i opštim aktom visokoškolske ustanove*“.

U Brčko distriktu BiH članom 11. stav (3) Zakona o priznavanju inozemnih visokoškolskih kvalifikacija u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine („Službene novine Brčko distrikta BiH“, broj: 02/15) [13] propisano je da: „*Akademsko priznavanje vrše licencirane visokoškolske ustanove sa sjedištem u Distriktu*, članom 12. stav (4) propisano je da *stručno priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija obavlja Povjerenstvo za priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja*”.

2.2. Analiza stanja

Uočava se da u propisima koji regulišu ovu materiju postoje razlike među nadležnim tijelima za priznavanje. Prvu grupu čine kantoni odnosno entitet i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine gdje se prešlo sa „starog“ sistema odnosno nostrifikacije na novi sistem priznavanja, ali sa međusobnim razlikama, pa imamo kantone kao što su Sarajevski, Zeničko-dobojski, Unsko-sanski kanton gdje je priznavanje, i stručno i akademsko, dato u nadležnost visokoškolskim ustanovama. U Bosansko-podrinjskom kantonu i Tuzlanskom kantonu akademsko priznavanje je dato u nadležnost visokoškolskim ustanovama, dok stručno priznavanje vrše ministarstva. U Zapadnohercegovačkom kantonu i Posavskom kantonu i akademsko i stručno priznavanje vrše ministarstva, a u Brčko distrikt BiH priznavanje vrši Povjerenstvo, a u Republici Srpskoj Agencija. Druga grupa su kantoni u kojima su još uvijek na snazi pravni propisi na osnovu kojih se provodi nostrifikacija a to su Hercegovačko-neretvanski kanton, Srednjobosanski kanton i Kanton 10.

3. VAŽENJE AKATA O PRIZNAVANJU NA PODRUČJU BOSNE I HERCEGOVINE

Različitost odnosno decentralizacija nadležnih tijela za priznavanje ponekad izaziva zabunu među licima koje žele pristupiti procesu priznavanja, pa su česti upiti koji se postavljaju nadležnim obrazovnim vlastima u smislu da li će priznavanje inostrane obrazovne kvalifikacije koji izvrši npr. (privatna) visokoškolska ustanova na području jednoga kantona biti priznato na području drugoga kantona odnosno na teritoriji Bosne i Hercegovine. Potrebno je napomenuti

da se ove dileme odnose samo na stručno priznavanje, imajući u vidu da se akademsko priznavanje ionako odnosi samo na visokoškolsku ustanovu na kojoj se nastavlja školovanje. Analizom odredbi Okvirnog zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 59/07 i 59/09) [2] inostrane visokoškolske kvalifikacije spominju se u članovima 44. do 46. i to samo u kontekstu Centra za informiranje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja u smislu njegovog osnivanja i nadležnosti. Konkretno o aktima o priznavanju nadležnih tijela se ništa ne spominje u smislu njihovog statusa odnosno važenja na području Bosne i Hercegovine.

Poredeći npr. Odredbe Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini ("Sl. glasnik BiH", br. 18/2003 i 88/2007 - dr. zakon) [3] imamo da pomenuti zakon u članu 13. propisuje da: „*Svjedočanstva i diplome o završenom obrazovanju, stečene po važećem nastavnom planu i programu i izdate od verifikovanih obrazovnih ustanova, imaju jednak status na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.*“ Istina da se citirana odredba odnosi svjedočanstva i diplome o završenom obrazovanju, ali bi analogna odredba koja bi se odnosila akte o priznavanju inostranih obrazovnih isprava u Okvirnom zakonu o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini svakako doprinijela otklanjanju naprijed navedenih dilema vezano za važenje akata o priznavanju, imajući u vidu da akt o priznavanju kao formalna potvrda vrijednosti visokoškolske kvalifikacije služi u istu svrhu kao i diploma.

Nadalje uvidom u Zakon o važnosti javnih isprava u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 23/04) [5] imamo da je članu 3. propisano da se *pod javnim ispravom, u smislu ovoga zakona, smatra isprava izdana od mjerodavnih upravnih, sudskih i drugih tijela, institucija, organizacija ili drugih pravnih osoba u vršenju javnih oblasti iz djelokruga BiH, Federacije BiH, Republike Srpske, Brčko Distrikta BiH, dok je članom 7. propisano: „, da su sva tijela uprave, institucije, organizacije i druge pravne osobe u BiH, Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu BiH dužni uvažiti javne isprave izdane u skladu sa članom 2. i 4. ovog zakona.*” Oslanjajući se na odredbe Zakona o važnosti javnih isprava u Bosni i Hercegovini proizilazi da su akti o priznavanju koje izdaju nadležna tijela dužna uvažiti sva tijela uprave, institucije, organizacije i druge pravne osobe u BiH, Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu BiH, naravno ukoliko sadržavaju sve elemente propisane ovim zakonom.

4. ZAKLJUČAK

Optimalno bi bilo da je priznavanje visokoškolskih obrazovnih kvalifikacija na nivou Bosne i Hercegovine, ali obzirom da je to teško provodivo imajući u vidu strukturu i podjele nadležnosti među entitetima i kantonima, bitno je osigurati adekvatnu informiranost (javnosti) o značenju i važenju akata o priznavanju koja donose nadležna tijela za priznavanje na području Bosne i Hercegovine, odnosno veću jasnoću da akt o priznavanju inostrane visokoškolske kvalifikacije ima istu „težinu“ za imaoća kvalifikacije na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine bez obzira da li je akt o priznavanju izdala privatna ili javna visokoškolska ustanova, ministarstvo, agencija ili komisija. Također se ne može oteti utisku da bi Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini trebao biti kohezivni faktor u smislu detaljnijeg regulisanja ove materije odnosno regulisanja pitanja važenja akata o priznavanju na nivou Bosne i Hercegovine.

5. LITERATURA

- [1] Konvencija Vijeća Evrope/UNESCO-a o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u evropskoj regiji-Lisabonska konvencija („Službeni glasnik BiH“ – Međunarodni ugovori, broj 16/03)
- [2] Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 59/07 i 59/09);

- [3] Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini ("Sl. glasnik BiH", br. 18/2003 i 88/2007 - dr. zakon);
- [4] Zakon o priznavanju inozemnih obrazovnih isprava ("Službene novine Tuzlanskog kantona", broj: 11/11, 8/18 i 16/24)
- [5] Zakon o važnosti javnih isprava u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 23/04)
- [6] Zakona o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke", broj: 17/18)
- [7] Zakon o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo („Službene novine kantona Sarajevo“, broj: 36/22)
- [8] Zakon o priznavanju inozemnih visokoškolskih obrazovnih kvalifikacija („Službene novine Bosanko-podrinjskog kantona“ broj: 4/21)
- [9] Zakon o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona", broj: 4/21)
- [10] Zakon o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija ("Narodne novine Županije Posavske", broj: 8/17)
- [11] Zakon o nostrifikaciji i ekvivalenciji obrazovnih isprava ("Službene novine Kantona Središnja Bosna", broj: 10/02),
- [12] Zakon o nostrifikaciji i ekvivalenciji obrazovnih isprava ("Narodne novine Hercegbosanske županije", broj: 11/06)
- [13] Zakon o nostrifikaciji i ekvivalenciji inozemnih obrazovnih isprava ("Službene novine Hercegovačko neretvanske županije", broj: 5/05)
- [14] Zakon o visokom obrazovanju ("Sl. glasnik RS", br. 67/20 i 107/24)
- [15] Zakon o priznavanju inozemnih visokoškolskih kvalifikacija u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine („Službene novine Brčko distrikta BiH“, broj: 02/15)
- [16] Pravilnik o priznavanju inostranih obrazovnih kvalifikacija („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/19)